

RZECZPOSPOLITA POLSKA
MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI
ZASTĘPCA PROKURATORA
GENERALNEGO

BM-1 - 0400 - 633 / 06
PR V 070 - 27/06

Warszawa, dnia 7.12. 2006r.

BPS

GABINET MARSZAŁKA SENATU
wpłynęło dn. 11.12.06
nr. 6462 podpis.....

SEKRETARIAT
Biuro Prasowe Senatu
wpłynęło dn. 12.12.06
nr. 9370 podpis.....

Pan

Bogdan BORUSEWICZ

MARSZAŁEK SENATU

RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

szanowny Panie Marszałku

Odpowiadając na przekazane przy piśmie z 25 października 2006 r. nr BPS/DSK – 043 – 701/06 oświadczenie złożone przez Pana Senatora Janusza Gałkowskiego podczas 20 posiedzenia Senatu RP w dniu 18 października 2006 r. dotyczące polityki prokuratorskiej w zakresie instytucji ubezwłasnowolnienia uprzejmie przedstawiam co następuje.

Instytucja ubezwłasnowolnienia uregulowana jest w art. 13 i 16 kodeksu cywilnego, a zasady i tryb postępowania w tych sprawach w kodeksie postępowania cywilnego (art. 544 – 560).

Jest ona stosowana wyłącznie w interesie osoby chorej, która z przyczyn określonych w art. 13 § 1 kc nie jest w stanie kierować swoim postępowaniem albo z przyczyn określonych w art. 16 § 1 kc potrzebuje pomocy do prowadzenia spraw życia codziennego (post. SN sygn. I CR 377/83 nr 8582 Lex).

W przepisach kodeksu postępowania cywilnego są wymienione enumeratywnie osoby uprawnione do złożenia wniosku o ubezwłasnowolnienie (art. 545 § 1 k.p.c.).

Prokurator również posiada legitymację do złożenia takiego wniosku, ale wynika ona z art. 7 k.p.c. Oznacza to, że prokurator może złożyć wniosek o ubezwłasnowolnienie tylko wówczas, gdy według jego oceny wymaga tego ochrona praworządności, praw obywateli lub interesu społecznego.

Potrzebę kierowania wniosku prokurator rozważa w indywidualnych sprawach kierując się ustaleniami dokonanymi bądź w toku postępowania karnego, bądź w postępowaniu wyjaśniającym prowadzonym na podstawie art. 43 Ustawy z dnia 20.06.1985 r. o prokuraturze (Dz.U. Nr 21, poz. 206 z 2002 r. ze zm.).

Przed podjęciem decyzji o potrzebie skierowania wniosku o ubezwłasnowolnienie, prokurator ocenia całokształt dokonanych ustaleń, jak też treść obowiązującego prawa i orzecznictwa, w szczególności Sądu Najwyższego.

W jednym z postanowień Sądu Najwyższego (z 25.04.1972 r. Lex nr 7082) zawarto pogląd, iż ustalenie faktu popełnienia przestępstwa samo przez się nie ma istotnego znaczenia dla stwierdzenia potrzeby ubezwłasnowolnienia oskarżonego.

Okoliczność zaś, że w chwili popełnienia czynu przestępczego oskarżony (podejrzany) nie mógł rozpoznać znaczenia tego czynu i pokierować swoim postępowaniem z powodu zakłócenia czynności psychicznych, może być brana pod uwagę przy ocenie i rozważaniu zebranego w sprawie materiału, nie jest jednak dla ubezwłasnowolnienia decydująca (dotyczy bowiem zachowania się danej osoby przede wszystkim „w chwili popełnienia czynu”).

Zgodnie z dotychczasowymi poglądami zawartymi w judykaturze SN ubezwłasnowolnienie powinno być celowe tzn. służyć niesieniu pomocy osobie, która ma być ubezwłasnowolniona w załatwianiu jej spraw osobistych lub majątkowych.

Sąd Najwyższy w innym postanowieniu z dnia 08.01.1966 r. sygn. II CR 412/05 wyraził pogląd, że ustawodawca, przewidując możliwość ubezwłasnowolnienia osoby chorej psychicznie i niezdolnej do kierowania swoim postępowaniem, nie nałożył na sąd obowiązku orzekania ubezwłasnowolnienia w każdym wypadku spełnienia tych dwóch przesłanek.

Sąd przy rozstrzyganiu powinien rozważyć wszystkie okoliczności sprawy, a przede wszystkim mieć na względzie interes osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie.

Wszczynianie bezpodstawnych procesów przez osoby, co do których - jak Pan Senator podaje w oświadczeniu - zachodzą przesłanki ubezwłasnowolnienia, jak wynika ze wskazanych wyżej poglądów nie może być podstawą ubezwłasnowolnienia.

Potwierdził to zresztą niejednokrotnie Sąd Najwyższy wyrażając w swoich orzeczeniach pogląd, że nie może być jedynym czynnikiem przesądzającym o celowości ubezwłasnowolnienia interes urzędów lub osób trzecich, zwłaszcza interes majątkowy tych osób i ochrona urzędów lub osób trzecich przed pieniactwem ze strony osoby chorej lub też ochrona osoby, której dobra są zagrożone ze strony osoby chorej (postanowienie z dnia 20.11.1969 roku sygn. I CR 374/69 Lex nr 6620).

Z wyżej wskazanych powodów uwzględnienie postulatu Pana Senatorsa, aby osoby, które nie są w stanie kierować w sposób świadomy swym postępowaniem, były objęte instytucją ubezwłasnowolnienia tylko dlatego, że wszczynają bezpodstawne procesy, nie jest w obecnym stanie prawnym możliwe, aczkolwiek przyznać należy, iż zjawisko „pieniactwa” jest bardzo uciążliwe i coraz częściej w naszym społeczeństwie występuje.

W każdym postępowaniu o ubezwłasnowolnienie z urzędu na mocy przepisu art. 546 § 2 k.p.c. uczestniczy prokurator i posiada on prawa uczestnika postępowania, co rzeczywiście sprowadza się do składania wniosków i oceny wydanych przez sąd orzeczeń, które może zaskarżyć do drugiej instancji.

Innych działań w tym postępowaniu prokurator nie może podejmować.

Natomiast o zastosowaniu instytucji ubezwłasnowolnienia decyduje sąd.

W toku postępowania przygotowawczego działania prokuratora związane z zastosowaniem ubezwłasnowolnienia nie mogą się w niczym różnić od innych przypadków, w których prokurator może wziąć udział w sprawach dotyczących tej instytucji.

W szczególności prokurator może złożyć do sądu wniosek o ubezwłasnowolnienie danej osoby, przy czym w indywidualnych przypadkach decyzje tego rodzaju mogą być podejmowane przy uwzględnieniu wszystkich przesłanek ubezwłasnowolnienia oraz obowiązujących w tym zakresie przepisów i ich wykładni.

W uzupełnieniu uprzejmie informuję, że dotychczas nie przeprowadzono badań co do liczby spraw, w których na etapie postępowania przygotowawczego prokuratorzy kierowali do sądów wnioski o ubezwłasnowolnienie, a także liczby spraw, w których taka potrzeba zachodziła.

Wskazany przez Pana Senatora problem zostanie zasygnalizowany prokuratorom apelacyjnym z zaleceniem powodowania podejmowania działań zmierzających do udzielania pomocy osobom chorym, co w konsekwencji powinno pozytywnie wpływać na ochroną społeczeństwa przed następstwem negatywnych działań osób kwalifikujących się do objęcia instytucją ubezwłasnowolnienia.

ZASTĘPCA
PROKURATORA GENERALNEGO

Przemysław Piątek